

Ukřižován

Původ materiálu

Lenka Ridzoňová

Pořadí v lekci

34

Téma

V Krédu vyznáváme, že Ježíš byl ukřižován.

Cíle

- Děti si uvědomí, že kolem sebe často vidí kříž (u cesty, v kostelích, lidé ho nosí na krku), a poznávají význam tohoto symbolu.
 - Děti uslyší, že bolest a smrt patří k životu. Člověk je zranitelný. Bolestí trpěl i Pán Ježíš na kříži.
 - Děti vnímají ukřižování Ježíše jako pokračování cesty, kterou Ježíš šel.
 - Děti při pohledu na kříž přemýšlejí, k čemu je vyzývá. K lásce k lidem a víře v Boha.
-

Pro učitele

Biblický text: J 19,17–27

Poznámky k textu

Byl ukřižován

- Ukřižování — bolestivá, zdlouhavá smrt.
- Proti ukřižovaným stál v běžném výkladu i Zákon [\[1\]](#), ukřižování je nejhlubší ztroskotání, oddělení od Boha.
- Ježíš musel svoji poslušnost Boží vůli, kterou vyjádřil zvěstí o království Božím, prosadit bez jakýchkoli opor.
- Kříž souvisí s předchozími událostmi, s Ježíšovým životem, je důležité, abychom nevníмали kříž izolovaně.

- K ukřižovanému Ježíši se Bůh přiznal. Vypadalo to jako konec, ztroskotání, ale Bůh ukázal, že tato cesta není z(a)tracená.
- Zachovejme pohoršení kříže (neokrášlit kříž růžemi, nedělat z něj teorii spásy).
- Velký pátek není dnem smutku, ale dnem Boží věrnosti (nebyla to smlouva s ručením omezeným).
- Historie je většinou historií vítězů, úspěšných; utrpení potlačujeme (vědomě nebo nevědomě); ukřižování a to, že se Bůh k ukřižovanému přiznal, nám pomáhá pochopit, na čí straně je Bůh (trpících, nespravedlivě odsouzených...).
- Ukřižování mělo svůj politický kontext; politické dění je taky v Božím zorném úhlu.
- Ukřižování člověka Ježíše: opět se vyznává, že Ježíš je tělesný člověk, který se nejen narodil, ale i byl ukřižován.
- Kříž je vyjádřením života, který znamená bytí po druhé, je to důsledek lásky; církev má pečovat o slabé, nemocné, chudé... Tuto péči o potřebné přineslo do společnosti křesťanství.
- Symbol: znamení, které kromě svého základního má ještě zvláštní vnitřní smysl, k něčemu odkazuje.
- Krucifix (ze slov *cruci fixus*, tj. pověšený na kříž) — kříž s tělem ukřižovaného Ježíše.

Nesení kříže

- Kříž se stal symbolem utrpení. „I k mému životu patří utrpení. Dříve nebo později narazím také já na příčný trám, který překříží můj život a změní jej v kříž.“ [\[2\]](#)
- Při alsaském klášteře v Isenheimu bylo velké leprosárium. Na začátku 16. století zde malíř Matthias Grünewald na křídlový oltář namaloval výjevy z Kréda. Jeho obraz Ukřižování Ježíšovo je výrazem velkého utrpení. V kostele před oltářem se shromažďovali nemocní leprou, ti nejchudší z chudých, oddělení kvůli nebezpečí nákazy. Utrpení ukřižovaného jim bylo blízké. [\[3\]](#)

Podobně dodávaly sílu a odvalu černochoům spirituály. Např. píseň *Byl jsi tam, když byl křižován m?j Pán* (v češtině; Svítá 25).

Poznámky k textu Jan 19

- Golgota (Lebka) — holý vrch, který asi tvarem lebku připomínal.
- Dělení šatů — ve všech evangeliích, u Jana nejpodrobněji, odkaz na Žalm 22, spodní šat chitón, nesešíváný, ale setkaný dohromady, Jan píše často vícevýznamově, zde snad odkaz na to, že takový šat beze švů nosil velekněz — evangelista tím naráží na to,

že Ježíš je vlastně pravý velekněz.

- Nápis viny (tabulka na kříži) — podle starověkých zpráv míval takovou tabulku odsouzenec na krku cestou na popraviště. Ježíšovo provinění zní: král Židů. Tj. jeho proviněním je politicky pojaté mesiášství, nárok na trůn Izraele, domnělé úsilí se ho zmocnit. Velekněží označení „král“ vnímají jako výsměch celému židovstvu. Pilát to pravděpodobně jako výsměch myslel, nicméně tak vyslovil pravdu, že Ježíš je opravdu král a Mesiáš Izraele.
- Ženy pod křížem: učedníci se pravděpodobně rozprchli, podle Jana zůstal milovaný učedník (asi Jan), zůstaly ženy. I nadále budou svědkyněmi velikonočního dění. Je dobře, že aspoň někdo s Ježíšem zůstává.

Úskalí

V Bibli jsou ve čtyřech evangeliích čtyři podání ukřižování, zde vycházíme z podání evangelisty Jana.

Jako v jiných biblických textech se zde stýkají dějiny a víra. Historie popisuje, co se stalo, víra tomu dodává význam pro člověka osobně.

Odkazy

Biblické odkazy

Ž 22; Mt 16,24 (O následování); Ga 3,13; Dt 21,23; Iz 53.

Literatura

Funda, Otakar: *Podle Bible nejmenším*. Praha: Prvokruh, 1992.

Rejchrt, Luděk — Rada, Miroslav: *Slunce svítí všem: vyprávění z Knihy knih pro malé i velké děti*. Praha: Česká biblická společnost, 1994.

Souček, Josef Bohumil: *Utrpení Pán? podle evangelií*. Praha: Kalich, 1983.

Lochman, Jan Milíč: *Krédo: základy ekumenické dogmatiky*. Praha: Kalich, 1996.

Küng, Hans: *Krédo: apoštolské vyznání víry dnes?* Praha: Vyšehrad, 2007.

Schmitt, Eric Emmanuel: *Oskar a Růžová paní*. Praha: Garamond, 2011.

Pracovní listy

[pracovní list na katechetickém webu](#) (co všechno vedlo k tomu, že Ježíš byl ukřižován).

Obrazy

zpěvník *Bu? tob? sláva*, str. 122; [fotografie Isenheimského oltáře](#)

Pro děti

Pro předškolní děti

Budeme s dětmi mluvit o kříži, o ukřižovaném Ježíši.

Děti, viděli jste někde kříž? V kostele, u cesty, u kapličky, na obrázku v knížce, v muzeu...? Někdo nosí křížek na krku. Aspoň někdo z dětí si snad vzpomene.

Byl to jen kříž, nebo na něm byl někdo? Kdo?

Ukážeme dětem obraz ukřižování (reprodukcí obrazu).

Navážeme na minulou neděli — Ježíš před Pilátem, odsouzení k ukřižování...

Proč je Ježíš ukřižovaný? Co udělal?

Vzpomenete si, děti, co víte o Ježíši, jeho narození, životě, o tom, co dělal, říkal? (Uzdravoval, žehnal dětem, dával lidem najíst, byl s učedníky na lodi v bouři...) Tohle všechno zažil a dělal Ježíš, který tady visí na kříži.

Na kříži je nápis, že ten ukřižovaný je král židů.

Jak, děti, vypadá král? (*Děti se mohou za krále převléknout.*)

Král rozhoduje, lidé ho musí poslouchat. Když neposlouchají, může je k tomu donutit třeba armáda. Ale Ježíš si nechtěl moc získat násilím. Vládne jinak. Jenom tím, že má lidi rád, pomáhá jim, uzdravuje, žehná... Někdy taky řekne, že lidi něco dělají špatně a měli by to změnit. Měli by se mít rádi, odpouštět. Taky říká Ježíš lidem, že přijde lepší čas, Boží království.

Ježíš mluvil o Bohu jinak, než lidi byli zvyklí. Zákoníci a kněží mají svoji představu Boha a zákona, který se musí přesně dodržovat. Pilát se zase bojí, že by Ježíš mohl vést nějaké povstání proti současnému politickému pořádku. A dav lidí se nechá snadno strhnout. Proto Ježíše ukřižují.

Pomůcky

- obrázek kříže i s ukřižovaným Ježíšem, např. ve zpěvníku Bud' tobě sláva, příp. fotografie kříže z našeho okolí;
- kříž — děti si ho mohou vzít do ruky (můžeme na začátku schovat kříž do látkového pytlíku, děti hmatem poznávají, co to je);
- obrázek krále (koruny) a koruny trnové; máme-li dětskou královskou korunu, tím lépe; máme-li královské oblečení (korunu, krásný plášť) — děti si to mohou zkusit, taky se chovat jako král (vznešenost, moc, rozkazování, udělování milosti nebo trestů); trnovou korunu můžeme udělat z dlouhých větví růží, nechat děti sáhnout na trny, zkusit si ji na hlavu...
- obrázky z Ježíšova života (např. z pexesa) — co předcházelo ukřižování, co o Ježíši už víme, taky co už bylo obsahem Kréda (tam je „aktivní část Ježíšova života“ hodně zestručněna).

Pro mladší školní děti

Znáte nějaké symboly (znaky) křesťanství? (Kříž, kalich, rybička, beránek, holubice, písmena alfa a omega, evangelíci: otevřená bible a kalich — bývá na sborových razítkách, symbolem církve a ekumeny je lodička s křížem.)

Co znamená který symbol? Na co odkazuje?

Je symbolem křesťanství taky král nebo královská koruna? Jaká koruna?

Akce: dát vedle sebe dva obrázky králů: král v krásných šatech, s korunou... vedle Ježíš s trnovou korunou — jak se od sebe liší? (případně krále zahrají děti, viz předškolní děti)

Ježíš byl definitivně odsouzen k smrti. Ukřižovat! Ukřižovat! Volaly zástupy před místodržitelským palácem, když se Pilát ptal, co má s Ježíšem udělat.

Člověk odsouzený k ukřižování si musel odnést svůj kříž. Nenesl celý kříž, ale menší příčné břevno. I to bylo hodně těžké. Ty svislé kůly byly napevno na místě, kde se popravovalo. Bylo to za městem na holém kopci zvaném Golgota (neboli Lebka). Spolu s Ježíšem ukřižovali

ještě dva další muže. Oba to byli zločinci. Ježíš byl uprostřed. I při ukřižování je mezi hříšníky. Možná na tom kříži měl viset Barabáš, kterého ale lidi chtěli propustit spíš než Ježíše. Ježíš tam visí místo něj.

Na kříži byl nápis: Ježíš Nazaretský, král židovský. Ten nápis tam nechal dát Pilát. Judsko v té době nebyla samostatná země, ale římská provincie, kterou spravoval Pilát.

Pán Ježíš byl král, ale jiný než ostatní králové. Nebál se být pokojný, nebojoval, nechtěl vítězit se zbraněmi. Byl král, který pomáhá, slouží, žije pro druhé až do konce. Označení „král“ bylo ze strany Piláta výsměch. Král a na kříži? To je pěkně slabý král. Takového bychom za krále nechtěli. Židům, kteří to četli, se nápis nelíbil. Napiš, že „se vydával za krále“, říkali Pilátovi. Ale ten už nápis měnit nechtěl. Nápis tam zůstal, na kříži umírá král.

Šaty odsouzence připadly vojákům pod křížem. Rozdělili se o ně. Ale o spodní šaty se dělit nechtěli, nebudou trhat krásnou látku z jednoho kusu, rozhodli se, že o ně budou losovat.

Ukřižování je jeden z nejohrovnějších způsobů poprav. Je velmi bolestivé a umírání na kříži trvá dlouho.

Ježíš během svého života stále myslel na druhé lidi. Šlo mu o ně, měl je na srdci. V tom, co říkal i co dělal. Teď visí na kříži, mezi zločinci, pod ním vojáci losují o jeho šaty. U kříže stojí taky jeho matka Marie spolu s dalšími ženami. Taky tady je učedník, kterého měl Ježíš velmi rád. Ježíš dává tyhle dva lidi dohromady. Ženo, to bude tvůj syn. Učedníku, to bude tvoje matka. Budete si oporou. Ještě na kříži Ježíš myslí na druhé, na to, jak jim pomoci ve smutku a bolesti.

Pomůcky

- obrázky symbolů, o kterých chceme mluvit; příp. některé symboly přinést;
- reprodukce nějakého dobrého obrazu „Ukřižování“;
- obrázek krále (koruny) a koruny trnové; máme-li dětskou královskou korunu, tím lépe; trnovou korunu můžeme udělat z dlouhých větví růží, nechat děti sáhnout na trny, zkusit si ji na hlavu...

Pro starší děti

Náměty k rozhovoru

Co znamená nápis INRI ? (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum — Ježíš nazaretský, král židů.)

Ukřižovaný Ježíš je blízký trpícím

Desetiletý umírající chlapec je přiveden do kaple, kde se „setká s Bohem“. Vidí zmučeného, ukřižovaného Krista a uvědomí si, že takový obraz je mu bližší, než by mu byl Ježíš, který by nikdy neprožil utrpení.

„...Oskare, co kdybychom se šli mrknout za Bohem?“

„No konečně, už máš jeho adresu?“

„Myslím, že bude v kapli.“

Babi Růženka mě oblékla, jako kdybychom se chystali na severní pól, vzala mě do náručí a šli jsme do kaple, která je až na konci nemocniční zahrady za ledovými trávničky... Když jsem viděl Tvoji sochu, měl jsem z toho fakt šok, teda hlavně z toho, jak jsi vypadal: visel jsi na kříži skoro nahej, vyhublej, poraněnej, lebka Ti krvácela pod trnovou korunou a hlava ani nedržela na krku. Víš, koho mi to připomnělo? Mě. To mě pobouřilo. Kdybych byl Bůh jako Ty, tak bych si to nenechal líbit.

„Babi Růženko, teď vážně... přece nebudete věřit tomuhle!“

„Proč ne, Oskare? Věřil bys snad víc v Boha, kdyby vypadal jako kulturista...? Přemýšlej, Oskare. Komu se cítíš bližší? Bohu, který nic necítí, anebo Bohu, který trpí?“

„Jasně, že Bohu, který trpí. Ale kdybych byl na jeho místě, kdybych byl Bůh a měl jeho možnosti, utrpení bych se vyhnul.“ [\[4\]](#)

Podobně to bylo s malomocnými v isenheimském klášteře, když viděli v kapli oltář s obrazem ukřižování.

Rozhovor o symbolech křesťanství. Který vyjadřuje to hlavní?

- Proč jsou v našich evangelických kostelích kříže jen zřídka? Od reformace se stal kříž symbolem katolictví; evangelíci kladou důraz na přijímání podobojí (při večeři Páně pijí víno všichni, nejen kněží - proto symbol kalicha) a na Bibli (symbol otevřené knihy, Písma svatého). Oba důrazy jsou důležité, nicméně opouštět kříž, jako symbol ho odmítat, je škoda.
- Janovo evangelium obsahuje hodně symbolů, výpovědi mají více významů. Tak ukřižování není jen konec, utrpení, ponížení a smrt, ale taky vyvýšení. Začátek královského zestupu. Ježíšova cesta vzhůru vede skrz utrpení. Jsou to paradoxy: Ježíš je král, ale s trnovou korunou; je vyvýšen, ale na kříž.

Se staršími dětmi můžeme mluvit o tom, že Boží cesty bývají jiné než cesty lidí, úspěch před Pánem Bohem je někdy jiný než úspěch před lidmi. Viz např. blahoslavenství.

Trpěl za nás

Na Ježíše bývají vztahována slova proroka Izajáše o trpícím služebníkovi. [\[5\]](#)

Nakreslete obrázek kříže, vlevo pište, co se stalo jemu nebo co on udělal, vpravo proč, pro koho (například: zmučen — pro naši nepravost).

Projděte text některé velikonoční písně a všimněte si, jakými slovy je tam vyjádřeno, co znamená Ježíšovo utrpení a ukřižování pro nás. (např. píseň *Úžasná láska* (Svítá 108), velikonoční písně v Evangelickém zpěvníku (308–332).

Přesah

Pantomima — živý obraz: pomyslný kříž, kolem něj vojáci (dělí se o Ježíšovy šaty), ženy, milovaný učedník.

Obraz kříže — živý obraz nebo koláž

Kříž má dvě břevna: svislé a vodorovné. Je to jako člověk, když vestoje roztáhne ruce. Měli bychom být takto „roztaženi“: ruce směrem k lidem kolem sebe (k přátelství, pomoci), nohama stát pevně na zemi a hlavou mířit k nebi, k Pánu Bohu.

Můžeme kříž znázornit jako živý obraz: stát v kruhu a držet se za ruce nebo kolem ramen; hlavy míří vzhůru.

Nebo kříž nakreslit jako člověka — ruce směřují k pomoci, pomáhají. Můžeme vytvořit koláž — ruce míří k tomu, co je potřeba tady kolem nás; nad hlavou je to, co potřebujeme „shůry“.

Liturgie

Rituál

Na úvod jednotlivých hodin můžete společně s dětmi recitovat:

Věřím v Boha Otce, který nás stvořil, věřím v jeho Syna, který nás zachránil, věřím v Ducha

svatého, který nás proměňuje.

Nebo (podle refrénu Svítá 372):

Víru nám dej, co úskalí zdolává, k doufání měj, když prchá z nás odvaha, lásku rozdávej.

Biblický text k zapamatování

Hle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa. (Jan 1, 29)

Okénko do bohoslužeb

Doneseme nějaký kříž. Vidíte tento kříž? Vidíte třeba i jiný? (Je-li součástí interiéru kostela.) Víte i o jiných křížích? (Můžete dát prostor dětem či dospělým.) Možná máte někdo křížek na krku. Symbol kříže nás spojuje také s ostatními křesťany. Není to zvláštní, že je to zrovna kříž, spojený s utrpením, bolestí, se smrtí, co nás spojuje? Většinou se na špatné, trapné a bolestné věci snažíme zapomenout, vytěsnit je ze života. Bůh ale jedná jinak. On se od těch špatných a zlých věcí neodvrací. Naopak. Přiznává se k nim. Když vidíme kříž, můžeme si říct, že Bůh je s námi ve všem, v dobrém i ve zlém, i v nemoci i ve smrti. Tématem dnešní nedělký je další část Kréda: Byl ukřižován.

Modlitba

Pane Ježíši, jsi král, ale král jiný než králové bývají. Ty jsi lidem pomáhal, uzdravoval je, měl jsi je rád. Až tě ukřižovali. Dej nám, prosíme, odvahu dělat dobré věci, i když to třeba ostatní nedělají. Prosíme za lidi trpící, nemocné, umírající. Dej jim uzdravení, naději. Dej, ať mají blízko sebe někoho, kdo jim pomůže. Amen.

[1] Ga 3,13; Dt 21,23

[2] Heinrich Pera — Bernd Weinert, *Nemocným nablízku*

[3] [heslo „Isenheimský oltář“ na české wikipedii.](#)

[4] Eric Emmanuel Schmitt, *Oskar a Růžová paní*, str. 62–63.

[5] Iz 53,4–5

Odkaz na píseň

[Proč jen mlčíš, Pane](#)

[Byl jsi tam, když byl křižován můj Pán](#)

[Úžasná láska \(SV108\)](#)

[Kříž \(SV171\)](#)

[Shromáždil člověk prý moudrosti své poklad](#)

[Jezu Kriste, štědrý kněže](#)

[Kristus, příklad pokory, Pán náš milostivý](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Školní](#)

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Desatero – Modlitba Páně – Krédo](#)

Téma

[Krédo](#)

Biblický odkaz (kat)

[Jan 19](#)